

PRINCIPLES OF PREVENTING FINANCIAL OFFENSES**ПРИНЦИПИ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ****Getmanets O. / Гетманець О.***Doctor of Law, Professor / д.ю.н., професор,**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7463-2292>***Dobrovinsky A. / Добровіїнський А.,***PhD in Law, Associate Professor / к.ю.н., доцент,**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7463-2292>**Kharkiv National University of Internal Affairs/**Харківський національний університет внутрішніх справ,**м. Харків, пр. Л.Ландау 27.*

Abstract. У статті досліджено принципи запобігання фінансовим порушенням, як важливі складові забезпечення національної безпеки в умовах війни в Україні. Проаналізовані визначення фінансового правопорушення та окреслені його ознаки, як підстави притягнення до юридичної відповідальності. З'ясовано, що запобігання та протидія фінансовим правопорушенням спирається на правові засади формування, розподілу та використання публічних фінансових ресурсів і потребує фінансово-правового врегулювання.

Ключові слова: правопорушення у сфері фінансів, фінансово-правова відповідальність, військові правопорушення, фінансова безпека, фінансовий контроль, національна безпека.

Вступ.

Захист фінансових інтересів держави, бізнесу та громадян є пріоритетним завданням державної фінансової політики і складовою національною безпеки. В умовах війни в Україні проблеми забезпечення стійкості фінансової системи та попередження фінансових правопорушень і злочинів набуває вкрай актуального значення, оскільки є вагомим фактором захисту національних інтересів і оборони країни. Трансформація фінансових правопорушень в умовах війни пов'язана з вразливістю фінансової системи, з потребою додаткових фінансових ресурсів на забезпечення захисту, оборони країни та її відновлення, з отриманням грантів та фінансової допомоги від світових установ, та організацій, що вимагає перегляду наукових підходів до ознак фінансових правопорушень, їх видів, юридичної відповідальності за їх скоєння, а головне, формування сучасного правового поля на засадах, здатних забезпечити їх попередження та скоєння.

Питання запобігання фінансовим правопорушенням спираються як на його характеристику, так і на систему заходів, які запобігають їх скоєнню. Ознаки, визначення, склад фінансового правопорушення у сучасній юридичній науці є предметом дискусії і не визначається чинним законодавством. Фундатор

фінансового права Л.К. Воронова зазначала, типовим в юридичній науці є підхід до визначення фінансового правопорушення це - "... протиправне (винне) діяння або бездіяльність, що зазіхає на встановлений державою порядок фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування і яке не відворотно має бути покаране, що передбачено нормами фінансового, адміністративного, кримінального законодавства [1, с. 427]. При цьому відкреслюються види фінансових правопорушень за сферами фінансових відносин - податкові, бюджетні, валютні, у сфері грошового обігу, у банківській сфері, тощо. Цей під використовується і у сучасній фінансово-правовій науці, проте час вимагає враховувати актуальні фактори, політичні, економічні, соціологічні, технологічні, які впливають на фінансову систему і на трансформацію фінансового правопорушення, як військового.

Наприклад, як вагомий фактор захисту інтересів громадян в умовах війни в Україні аналізуються фінансове правопорушення у статті Бараш Ю., Назимко Є., Гетманець О. та інших [2, с. 178]. Різні підходи до визначення поняття "фінансове правопорушення" міститься в праці Нестеренко А.А. і доводиться його функціональна сутність [3]. Аналізуючи фінансове правопорушення з позиції класичного підходу до визначення правопорушення в юридичній науці, Устинова І. наполягає на самостійності цієї правової категорії і на її значенні, як підстави притягнення до фінансово-правової відповідальності [4, с. 244]. Характеристика правопорушення за різними сферами фінансових відносин, як податкового або бюджетного, тощо, безумовно є підставою притягнення до фінансово-правової відповідальності, проте відмінності за об'єктом, суб'єктами правопорушення, надає підстави для їх класифікації, і як наслідок для визначення заходів запобігання. Особливого значення набувають ці обставини в умовах війни в Україні, оскільки захист фінансових інтересів військових - це частина національної оборони.

Запобігання правопорушенням, зокрема і фінансовим є предметом правового регулювання, законотворчості та наукових досліджень. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних

злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення" (далі - Закон про запобігання та протидію) визначає основні принципи запобігання та протидії, проте не охоплює всіх фінансових правовідносин. [5]. Означені питання є предметом дослідження О. Гетманець [2], М. Кучерявенко, Н. Пришви [8] та інших. Однак, оборона держави, поширення міжнародних фінансових зв'язків, а також засобів фінтех індустрії потребують оновлення підходів до визначення заходів запобігання фінансовим правопорушенням.

Метою статті є визначення сутності новітніх принципів запобігання фінансовим правопорушенням в умовах трансформації фінансових відносин.

Попередження та боротьба з фінансовими правопорушеннями є вагомим інструментом забезпечення національної безпеки, стабільності фінансової системи та її розвитку. Визначення фінансового правопорушення спирається на ознаки правопорушення у юридичній науці, а саме діяння (дія чи бездіяльність), що характеризується протиправністю, суспільною шкідливістю та юридичною відповідальністю. Також фінансовим правопорушенням притаманні специфічні ознаки, об'єкт, предмет, суб'єкти, мотивація, засоби скоєння та відповідальність. Оскільки фінансові правопорушення охоплюють сферу формування, розподілу та використання публічних фінансових ресурсів, а також обіг приватних фінансів, доцільно визначити фінансово-правові засоби регулювання.

Проте, спірним є розгляд фінансових правопорушень, як фінансово-кримінальних, об'єктом яких А. Крижановский визначає: "фінансову безпеку, під якою розуміється фінансова стійкість суб'єктів фінансових відносин, шкода якій завдається через порушення встановленого порядку обігу фінансових активів (грошових коштів, фінансових інструментів)" [6, с. 275]. Також дискусійним є запропоноване Шаповал Т.Б. визначення кримінального фінансового правопорушення : "... це суспільно небезпечне винне протиправне діяння (дія чи бездіяльність), вчинене органами державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання всіх форм власності, об'єднаннями громадян, посадовими особами, громадянами України та іноземними

громадянами шляхом порушення фінансово-правових норм, які порушили фінансові правовідносини та заподіяли шкоду чи створили загрозу її заподіяння фінансові безпеці держави" [7, с. 275]. Надані визначення спираються на норми фінансового права, що вказує на їх фінансово-правову природу, як порушення у сфері фінансів, так і на специфічний вид юридичної відповідальності. Враховуючи думки фахівців, фінансове правопорушення можливо визначити, як протиправне, шкідливе діяння (дія чи бездіяльність), що призвело до порушення норм фінансового законодавства та притягнення до юридичної відповідальності.

Під захистом прав суб'єктів фінансових правовідносин, як вказують вчені : "...урегульована нормами фінансового права діяльність (або сукупність дій) учасників цих правовідносин, спрямована на відновлення їх порушеного права або убезпечення порушення таких прав в майбутньому" [8, с. 181] і визначають превентивні засоби, що забезпечують запобігання фінансовим правопорушенням. Проте визначення превентивних засобів потребує узгодженості з чинним фінансовим законодавством і врахування сучасних умов фінансової діяльності.

Зважаючи на сьогоденні обставини функціонування фінансової системи, вважаємо, що при визначення принципів запобігання фінансовим правопорушенням потрібно враховувати наступне: по перше, війну в Україні, яка впливає на стан фінансової системи та потребу посилення її захисту і на спроможність майбутнього відновлення економіки. На рівні держави превентивні засоби захисту від фінансових правопорушень регламентуються наступними принципами:

- пріоритетності захисту законних інтересів громадян, суспільства і держави від шкоди, заподіяної внаслідок легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

- надання пріоритету заходам із запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та

фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення над заходами з протидії їм;

- застосування ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу;

- невідворотності покарання та переконливості і пропорційності заходів впливу за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії (ст. 3 "Основні принципи запобігання та протидії" Закон України Про запобігання та протидію) [5]. На рівні бізнесу та інших приватних фінансових ресурсів світовий досвід проведення фінансових операцій визначає наступні дії: оцінка ризиків фінансових злочинів, формування системи керування ризиками фінансових злочинів (FCRA) та вибір інтегрованого рішення, що заповнить прогалини системи безпеки [9]. Отже, при формування системи захисту від фінансових злочинів до принципів, на яких ґрунтуються превентивні засоби належать, як загальні принципи, так і спеціальні. До загальних принципів, як визначають науковці, належать наступні: законності, гласності, відкритості та прозорості [10, с. 21]. Враховуючі законом встановлені принципи до вказаних слід віднести - відповідальність та фінансовий контроль, одним із сучасних засобів проведення якого є фінансовий моніторинг. Визначення спеціальних принципів запобігання фінансовим правопорушенням залежить також від наступних обставин.

Другим фактором впливу на формування принципів запобігання фінансовим правопорушенням є розповсюдження наслідків міжнародних фінансових відносин на стан фінансової системи і поширення ризиків проведення фінансових операцій. За даним американської компанії Microsoft за 2025 рік 46% компаній в світі стали жертвами шахрайства та інших фінансових злочинів [9]. Розвиток міжнародних фінансових зв'язків і їх вплив на фінансові операції потребує впровадження наступних правових засобів запобігання фінансовим правопорушенням - міжнародні договори про правову допомогу, фінансову співпрацю, обмін інформацією. Важливо також у фінансовій діяльності дотримуватися міжнародних стандартів та гарантіями світових фінансових компаній та установ при проведенні фінансових операцій.

Третім фактором впливу на запобігання фінансових правопорушень є розвиток сучасних технологій та психологічних прийомів в сфері фінансових відносин. До сучасних видів фінансових шахрайств на рівні приватних фінасів відносять: фішинг та кібератаки; інвестиційні піраміди, шахрайство з кредитними картками, телефонні та SMS-шахрайства, шахрайство з нерухомістю та інші [11]. Отже сучасні фінансові правопорушення вимагають нових засобів попередження і засобів боротьби, як на рівні держави, так і бізнесу. В цих умовах змінюється повноваження правоохоронних органів в системі захисту та боротьби з фінансовим шахрайством. Виникають нові повноваження, які забезпечують впровадження технологічних інновацій, систему кібербезпека, автоматизацію системи захисту фінансової інформації та фінансових операцій, управління фінансовими ризиками тощо з метою усунення прогалин в системі безпеки. Вказані засади потребують законодавчого врегулювання. Наприклад, у запобіганні, виявленні, припиненні, розслідуванні та розкритті фінансових злочинів важливу роль відіграють структурні підрозділи правоохоронних органів. Так, у Національній Поліції такими є: Головне слідче управління, Департамент стратегічних розслідувань, Департамент кіберполіції, Управління кримінального аналізу, Департамент протидії наркозлочинності, відповідні підрозділи у територіальних управліннях та ін [12]. Аналіз їх повноважень свідчить про наявність законодавчих підстав правоохоронним органам проводити фінансові розслідування, які сприяють встановленню обставин злочину. Однак, захоли притягнення до відповідальності є наслідком порушення законодавства, а впровадження принципів запобігання злочинам, більш ефективним засобом його дотримання.

На рівні публічних фінансових ресурсів потрібно орієнтуватися на наступні принципові положення: захист та збереження фінансової інформації, впровадження системи керування фінансовими ризиками, автоматизованість фінансових операцій, страхування фінансових ризиків, комплексність, взаємоузгодженість повноважень та адаптивність органів державної влади, які займаються захистом та контролем фінансів в Україні, а також і міжнародних

інституцій, що займаються фінансовим захистом (Бюро економічної безпеки, Служба фінансового моніторингу, Фінансова розвідка, тощо).

З врахуванням вказаних факторів до спеціальних принципів запобігання фінансовим правопорушенням слід віднести - сучасні технічні засоби проведення і захисту фінансових операцій, новітні методи та види фінансового контролю, актуальні засоби управління фінансовими ризиками, узгодженість дій органів державної влади в сфері захисту та боротьби з фінансовими правопорушеннями.

Висновки.

Принципи запобігання фінансовим правопорушенням є превентивними засобами попередження шахрайства з публічними та приватними фінансовими ресурсами. Впровадження сучасних правових засад фінансової діяльності держави спирається на загальні та спеціальні принципи, що створюють відповідне правове поле, що забезпечує попередження умов скоєння фінансового правопорушення. Принципи запобігання фінансовим правопорушенням, як основні положення діяльності держави в сфері формування, розподілу та використання публічних фінансових ресурсів та обігу приватних фінансів, забезпечують засади стабільності, законності та захисту фінансових відносин.

Список використаних джерел

1. Воронова Л. К. Фінансове правопорушення. Фінансова енциклопедія. [О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха та ін.]; за заг. ред. О. П. Орлюк. Київ, Юрінком Інтер, 2008. 650 с.
2. Barash, Y., Nazymko, E., Getmanets, O., Koval, M., Galagan, S. PROTECTION AND DEFENSE OF HUMAN RIGHTS, FREEDOMS AND LEGITIMATE INTERESTS IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW // *Revista Jurídica Unicuritiba*. Vol. 2, n. 78|e-6869.(Scopus) p.175-196| Abril/Junho 2024.
3. Нестеренко А.А. Щодо підходів до визначення фінансового правопорушення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2016. № 23. с. 92-95. <https://www.vestnik->

pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/26.pdf

4. Устинова І.П. Теоретичні питання фінансового правопорушення. **Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова**. 2011. Серія № 18. Економіка і право. с. 240-245. <https://www.chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/15/36.pdf>

5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Закон України № 361-IX від 6.12.2019. Відомості Верховної Ради України від 19.06.2020, № 25, стор. 5, стаття 171. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

6. Крижановский А. Фінансова безпека як об'єкт фінансово кримінальних правопорушень. **Вісник Національного університету "Львівська політехніка"**.. 2023. № 1. (37) с. 271-278. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2432-5285>

7. Шаповал Т.Б. Специфіка відповідальності за фінансові кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності. **Науковий вісник Ужгородського національного університету**. 2024. Випуск 86, частина 4. с. 151-156. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.24>

8. Пришва Н.В. Форми та засоби захисту прав суб'єктів фінансових правовідносин. **Право і суспільство**. 2023. № 2. Т. 1. с. 179-184. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.1.28>

9. Керування ризиками фінансових злочинів і відповідністю вимогам. Microsoft Cloud for Financial Services. <https://www.microsoft.com/uk-ua/industry/financial-services/resources/managing-crime-financial-risk-compliance-cybersecurity>

10. Уртаєва Л.Г. Теоретико-правові засади запобігання фінансовим правопорушенням. Дисертація на здобуття... к.ю.н.. Запоріжжя, 2021. 236с. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Urtaiieva.pdf

11. Право в умовах війни. <https://law-in-war.org/pro-vijskovi-administratyvni-pravoporushennya-ta-vijskovi-kryminalni-pravoporushennya/>

12. Getmanets, O., Bortnyk, S., Melnyk, S., Klochko, A. (2022). LEGAL

GUARANTEEING FOR PROVIDING FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE: PROBLEMS AND POSSIBLE WAYS TO OVERCOME THEM IN MODERN REALITIES. **Lex Humana** (ISSN 2175-0947), 14(1), p. 324–336. Retrieved from <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2316>

Abstract. *The article examines the principles of preventing financial violations as important components of ensuring national security in the conditions of war in Ukraine. The definition of a financial offense is analyzed and its features are outlined as grounds for bringing it to legal responsibility. It is found that preventing and combating financial offenses is based on the legal principles of the formation, distribution and use of public financial resources and requires financial and legal regulation.*

Keywords: *offenses in the field of finance, financial and legal responsibility, military offenses, financial control, financial security, national security.*

Стаття відправлена 19.09.2025